

## „CSAK A SZAVAK MÁR NEM MARADT MÁŠ” Baka István (1948 – 1995) költő emlékére

### A VERSENY TÖRTÉNETÉRŐL

2000 óta szinte minden évkönyvünkben hírt adunk arról, hogy a szegedi Baka István Alapítvány meghívására, Baka Tünde, a költő özvegye, Tényi Irénke, az alapítvány titkára és Erdélyi Ágnes, a szegedi Móra Ferenc Kollégium igazgatónöje nagylelkűségének köszönhetően iskolánk diákjai és egy kísérő tanár évről évre részt vehetnek a szekszárdi születésű Baka István költő, próza- és drámaíró, műfordító emlékére szervezett szavalóversenyen Szegeden, amelyre 1996-tól évente kerül sor. Azért a Tisza-parti városban, mert Baka alkotói pályája, élete Szegedhez kapcsolódott.

A hagyományosan „Én itt vagyok” (2006-ban, az 56-os magyar forradalom ötvenéves évfordulója alkalmából: „Én itt vagyok – Üzenet Új-Huligániából”) elnevezésű – időnként országosan meghirdetett – vers-, énekelts vers- és prózamondó versenyen iskolánk, a Márton Áron Gimnázium szavalói 2000-ben voltak először: Főrika Noémi (IX. A), Demeter Zsuzsanna (X. F – különdíj), Kurkó Katalin (IX. B) és Sükös Imola (IX. A). 2001-ben nem rendezték meg a versenyt, 2002-ben pedig ismét ott voltunk Szegeden: Kraft Hunor (XII. G), Makai Beáta (X. A), Részeg Imola (XII. C – különdíj) és Roth-Vízi Réka (XI. A – III. díj). 2003-ban a következő volt az összetétel: Makai Beáta (XI. A) és Roth-Vízi Réka (XII. A). 2004: Duda Tihamér (IX. E), Makai Beáta (XII. A) és Suciú Erzsébet (IX. B). 2005-ben, a költő halálának 10. évfordulóján szülővárosában, Szekszárdon szervezték a versenyt, és azon objektív okokból nem tudtunk részt venni. 2006-ban viszont már megint ott voltunk Szegeden. Iskolánkat Bálint Boróka (X. B), Duda Tihamér (XI. E) és Elekes Ágnes (XII. E) képviselték. Bálint Boróka az eddigi legelőkelőbb helyezést és díjat nyerte: második lett. 2007-ben nem voltunk ugyan versenyezni, de ennek mindjárt magyarázatát adjuk.

A versenyző tanulókat kísérő tanár – kivéve 2006-ot, amikor Juhász-András Réka romantánárnő kísérte el a diákokat – minden alkalommal Borsodi L. László magyartanár volt. A Baka-verseny csíkszeredai történetéhez még az is hozzátartozik, hogy Mirk László magyartanár vezetésével 2003-ban, 2004-ben és 2006-ban a szegedi vetélkedőn a Segítő Mária Római Katolikus Gimnázium tanulói is részt vettek.

Fontos megjegyeznünk, hogy minden alkalommal rangos zsűri bírálja el a szavakat, az előadások minőségét. A zsűri tagjai között volt már Bánffy György színművész, Darvasi László író, Orbán György szekszárdi színművész, Virág László, a Magyar Versmondásért Alapítvány elnöke, stb.

### ERDÉLYI KÖLTŐK SZEGEDEN, BAKA ISTVÁN CSÍKSZEREDÁBAN

#### *Előkészületek*

Az elmúlt évek folyamán többször is szóba került, hogy – mivel úgy gondoljuk, Baka életműve a magyar (kortárs) irodalom egyik meghatározó opusa, és ennek ellenére kevesen ismerik – meg kellene rendezni a szegedi verseny előválogatójaként egy Baka István verseiből, versfordításából álló szavalóversenyt Csíkszeredában, amelynek győztesei majd Szegeden mérhetnék össze tudásukat, s ez mintegy jutalom is lenne a továbbjutóknak. Ez jó lehetőség lenne arra, hogy túlmenően azon, hogy valami keveset viszonzunk a szegediek vendégszeretetéből, Baka írásait minél több Márton Áron-os, sőt csíkszeredai diák és felnőtt megismerje.

2007 novemberétől aztán elkezdődtek a tárgyalások a Baka István Alapítvány és a Márton Áron Gimnázium között egy esetleges közös pályázat ügyében, amely fedezné egy Csíkszeredában 2008 májusában megrendezendő Baka-verseny és egy kortárs irodalomról szóló előadásorozat költségeit magyarországi előadókkal. (Ez a magyarázata annak, hogy anyagi meg gondolások alapján 2007 novemberében nem mentünk Szegedre, összpontosítva a csíkszeredai és a 2008-as szegedi útra.) Az alkalom adott volt: Baka István 2008-ban lenne 60 éves.

A szervezés első lépéseként iskolánk vezetősége együttműködési nyilatkozatot írt alá a Baka István Alapítvánnyal, hogy a szegediek pályázni tudjanak a Nemzeti Civil Alap Nemzetközi Civil Kapcsolatok és Európai Integráció Kollégiuma által kiírt *Magyarországi civil szervezetek határon átnyúló civil kapcsolatainak támogatása* című pályázatára, amely megengedi civil szervezetek határon átnyúló szakmai együttműködését, közös programok megvalósítását. A pályázatban foglaltak értelmében a cél az volt, hogy az alapítvány – együttműködve iskolánkkal – szavalóversenyt szervezzen Szegeden határon túli középiskolás diákok részvételével, illetve népszerűsítse Csíkszeredában Baka István költészetét, ezzel mintegy hozzájárulva az életmű kanonizálásához, a Baka-költészet értékeinek tudatosításához, az egyetemes és kortárs magyar irodalom olvasására való készítéshez, a humán kultúra értékeinek átadásához.

#### *Erdélyi költészetekről Szegeden*

A pályázat sikeresnek bizonyult, és a kultúraátadás, értékközvetítés jegyében – még a csíkszeredai rendezvénysorozatot megelőzően – a Baka István Alapítvány meghívására 2008. április 10 – 11-ére Szegedre utazhatott iskolánk két magyartanára, hogy az erdélyi költészetéről, a kortárs magyar költészet erdélyi vonatkozásairól beszélhessen. Csutak Judit tanárnő a szegedi Radnóti Miklós Kísérleti Gimnáziumban, Magyarország második-harmadik legjobb középiskolájában tartott irodalomórát a kortárs erdélyi költészetéről: arról beszélt, hogy a Szilágyi Domokos-poétika hagyománya miként folytatódik néhány erdélyi kortársnál, Kovács András Ferenc, Orbán János Dénes és Lövétei Lázár László költészetében. A versek felolvasásában közreműködött Borsodi L. László magyartanár.

Borsodi L. László Erdélyi Ágnes igazgatónő meghívottjaként a Móra Ferenc Kollégiumban lépett fel. 2007-ben megjelent *Félemelet* (Hargita Kiadóhivatal, Csíkszereda) című, negyedik verseskötete kapcsán költészetéről, irodalomról, az irodalom taníthatóságáról, költői ambícióiról beszélt. Beszélgetőtársa Csutak Judit tanárnő volt.

#### *Baka István versei Csíkszeredában*

„*Csak a szavak már nem maradt más*” címmel 2008. május 21 – 23-a között került sor Csíkszeredában a Baka István-rendezvénysorozatra, amelynek szervezésében rendkívüli módon együttműködtek az iskola Magyar Nyelv és Irodalom Katedrájának tagjai, az iskola vezetősége és személyzete. A szavalóversenyt – amelyre május 21-én került sor a gimnázium Majláth Gusztáv Károly-kápolnájában – meghirdettük a csíkszeredai középiskolásoknak és külön iskolánk diákjainak. Előbbiek négy-négy tanulót küldhettek, a szervező iskola diákjai közül évfolyamonként öt-öt tanuló nevezhetett be.

A nevezési feltételek között a következők szerepeltek: a pályazónak két költeményt kellett előadnia – Baka István egy versét vagy versfordítását és – tekintettel arra, hogy 100 éves a Nyugat – egy nyugatos költő (Ady Endre, Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, Tóth Árpád, Juhász Gyula, Füst Milán vagy Karinthy Frigyes) alkotását. A verseny kétfordulós

volt: az első fordulóban a Baka István-versek vagy versfordítások hangzottak el, a második fordulóban a nyugatos költők alkotásai. Az előadások időtartama versenként nem haladhatta meg a három percet.

A Baka István Versmondó Versenyt a házigazdák nevében Borsodi L. László magyartanár nyitotta meg:

*„jó volna lenni még talán de  
mit is tegyek ha nem lehet  
a szótáradba írj be s néha  
lapozz föl engem és leszek”*

*Kedves Vendégek, Kedves Versenyző Diákok!*

*Közel nyolc éve annak, hogy iskolánk, a Márton Áron Gimnázium kapcsolatba került a szegedi Baka István Alapítvánnyal, az alapítvánnyal, amelyet a néhai költő felesége, Baka Tünde, valamint barátai hoztak létre a nagyon korán, 1995-ben elhunyt Baka István emlékére, hogy őrizték az ember emlékét, és a rendelkezésükre álló eszközökkel tegyenek valamit azért, hogy Baka életműve (versei, műfordításai, novellái, drámái) méltó helyre kerüljön a kortárs és egyáltalán a magyar irodalmi palettán. 2000-ben ennek a szándéknak köszönhetően kerültek be ebbe a folyamatba a Márton Áron Gimnázium diákjai is, akik azóta Baka „szótárát” lapozgatva – az alapítvány önzetlen támogatásának köszönhetően – évről évre részt vehetnek Szegeden a Baka István vers-, énekelt vers- és prózamondó versenyen.*

*Úgy érezzük, hogy a ma kezdődő rendezvénysorozattal régi álmunk valósult meg, és a Baka-költészettel való találkozásunk fontos pillanatához érkeztünk: a 60 éve született Baka Istvánra emlékezhetünk Csíkszeredában, a Márton Áron Gimnáziumban. Nyolc év Szegedre való zarándoklás után versei által Ő jött el hozzánk: a versenyre jelentkezett diákjainknak köszönhetően közösen lapozgathatjuk azt a szótárt, amelyet Baka írt, amelyről úgy gondoljuk, a kortárs magyar költészet fontos életműve. Reméljük, a mai nap nyomán sokak érdeklődését felkelti a Baka-vers, és a későbbiekben elmélyültebb olvasására is sort kerítenek a verskedvelők!*

Ezt követően a rangos zsűri bemutatása következett, amelynek összetétele a következő volt: Baka Tünde, a költő özvegye, a zsűri elnöke; Tényi Irénke, a Baka István Alapítvány titkára;

Lövetei Lázár László költő, a *Székelyföld* kulturális folyóirat szerkesztője, Varga Sándor színművész, a Csíki Játékszín színésze és Csutak Judit, iskolánk magyar nyelv és irodalom szakos tanárnője.

A kétfordulós versenyre összesen 26 diák nevezett be, ebből hárman voltak két másik csíkszeredai középiskolából, huszonhárman iskolánk tanulói voltak. A meglehetősen hosszúra kinyúlt vetélkedőn – amelyen Duda Tihamér XII. E osztályos diák mondott be – színvonalas, értő szavakat hallhattunk.

Íme a résztvevők listája az előadott versek szerzőjével, címével együtt (ahol nem jelenik meg a szövegek szerzője, címe, azt jelenti, a versenyző nem közölte időben, mit fog szavalni):

- André Ferenc (IX. D): Baka István: *Könyörögj érettem*; Kosztolányi Dezső: *Már megtanultam*
- András Ágota (XI. C): Baka István: *Tűzbe vetett evangélium*; Kosztolányi Dezső: *Halotti beszéd*
- Antal Szende (IX. B): Baka István: *Dal*; Ady Endre: *Köszönöm, köszönöm, köszönöm*

• Bálint Boróka (XI. A): Arszenyij Tarkovszkij: *Nagymosás* (Baka István fordítása); Kosztolányi Dezső: *Megállt az óra*

• Bálint Melinda (X. A)

• Balog Kinga (XI. C): Baka István: *Szép este*; Babits Mihály: *Petőfi koszorúi*

• Csutak Éva Katalin (XI. E): Baka István: *Halál-boleró*; Ady Endre: *Emlékezés egy nyár-éjszakára*

• Farkas Zsófia (IX. A): Baka István: *Halál-boleró*; Juhász Gyula: *A többi néma csend*

• Ferencz Hanke-Réka (X. E): Baka István: *Isten fűszála*; Karinthy Frigyes: *Álom*

• Gondos Mária-Magdolna (XI. A): Baka István: *Sirálytó*; Kosztolányi Dezső: *Negyven pillanatkép* (részletek)

• Hajdu Imelda (IX. A): Baka István: *Könyörgés lányom életéért*; Kosztolányi Dezső: *Könyörgés az ittmaradókhoz*

• Ivácson Annamária (XI. A): Baka István: *Halál-boleró*; Karinthy Frigyes: *Előszó*

• Karácsony Tímea (IX. A): Baka István: *Siralomház*; Ady Endre: *A Tűz csíholója*

• Kovács Tímea (XII. B): Baka István: *Átutazóként*; Ady Endre: *Élünk vagy nem?*

• Lőrincz Zsuzsánna (XII. B): Baka István: *Ady Endre vonatán*; Karinthy Frigyes: *Előszó*

• Lukács Mónika (IX. B): Székely Károly Iskolaközpont

• Nyerges Gyöngyvér (IX. B): Székely Károly Iskolaközpont

• Orbán Enikő (XI. A): Baka István: *A tükör széttört*; Kosztolányi Dezső: *Már megtanultam*

• Portik Gabriella (XII. B): Baka István: *Ballada*; Ady Endre: *A rémület imája*

• Szikszai László (XI. B): Baka István: *Csak a szavak*; Tóth Árpád: *Egy pisztoly csattant el*

• Silló Báborka (XII. osztály): Segítő Mária Római Katolikus Gimnázium

• Tamás Noémi (X. A): Baka István: *Miért hallgatsz, tavasz erdő?*; Tóth Árpád: *Esti sugárkoszorú*

• Tankó Kincső (IX. E): Baka István: *Nyár. Délután*; Ady Endre: *Üdvözet a győzőnek*

• Varga Ágota (X. E): Baka István: *Csak a szavak*; Weöres Sándor: *Kereszt-árnykép*

• Varga Boglárka (X. E): Baka István: *Tavaszbég*; Kosztolányi Dezső: *Akarsz-e játszani?*

• Vízi Tünde (XI. B): Baka István: *De profundis*; Ady Endre: *Temetetlenül*.

A Márton Áron Gimnázium magyartanárai – Bara Katalin, Boldizsár Ágoston, Borsodi L. László, Csata Emese, Csutak Judit – mindannyian készítettek fel diákokat a versenyre. A Székely Károly Iskolaközpontból és a Segítő Mária Római Katolikus Gimnáziumból érkezett diákok felkészítő tanárai Balla Piroska, illetve Bogos Róbert voltak.

A zsűri döntése értelmében a versmondó verseny díjazottjai a következő tanulók voltak:

• I. díj: Szikszai László (XI. B)

• II. díj: Gondos Mária-Magdolna (XI. A)

• III. díj: Bálint Boróka (XI. B)

• Különdíj: Kovács Tímea (XII. B).

A három első helyezett felkészítő tanára Csutak Judit, a különdíjasé Borsodi L. László voltak. A négy helyezett meghívást kapott a Baka István Alapítványtól az „Én itt vagyok – Üzenet Új-Huligániából” című versmondó verseny 2008. novemberi szegedi döntőjére.

Varga Sándor színművész és Lövetei Lázár László költő kiértékelője után minden résztvevő könyvjutalmat és díszoklevelet kapott, amelyeket Baka Tünde és Tényi Irénke adtak át.

### **ELŐADÁSOK A KORTÁRS MAGYAR IRODALOMRÓL**

A csíkszeredai Baka-rendezvények keretén belül 2008. május 22-én három előadásra került sor a gimnázium kápolnájában, amely egyben a Csík körzeti magyar szakos tanárok módszertani napjának is a tematikáját képezte. Nagy Gábor budapesti irodalomtörténész, költő először „...*legyek versedben asszonánc*”. *Baka István költészete* címmel (amely egyébként Baka-monográfiájának is a címe) tartott előadást a szegedi alkotó életművéről. Az előadó a Baka-líra sajátosságairól szólva arra világított rá, hogy költészetében a József Attila-i szemléletmód miként kapcsolódik össze Baka egységes metaforarendszerével. Nagy Gábor élvezetes előadásában – versekkel is alátámasztva – mutatott rá a bakai alapmetaforából kibontott gondolatiságra, allegorikus képrendszerére. Szólt továbbá a korai, közép és késői Baka-líráról, és arról, hogy a kozmikus táj elemei, a költői toposzok nála más hangon szólalnak meg, mint József Attilánál vagy Nagy Lászlónál, szigorú ritmikájú kerek mondatai széttöredeznek, ironikusan szólnak, sőt műfajparafrázist is találunk versei között. Nagy előadásában kiemelte, hogy Baka tudatos költő, poeta doctus volt.

Második előadásában – *Kortárs magyar irodalom* címmel – Nagy Gábor Erdélyben kevésbé ismert, az előadó szerint éppen kanonizálódó magyarországi költői (élet)művekről beszélt: többek között Falusi Márton, Szentmártoni János poétikája volt terítéken.

A tudományos előadások után Orbán György magyartanár, szekszárdi előadó egyórás színpadi előadása következett. Orbán Baka István *Szekszárdi mise* című alkotásának színpadi változatát adta elő. Az egyfelvonásos színpadi mű sikeres volt – a közönségnek elnyerte a tetszését.

### **BAKA ISTVÁN MŰVEI A CSÍKSZEREDAI CORVINA KÖNYVESHÁZBAN**

A Baka István-rendezvénysorozat harmadik, egyben utolsó napján – 2008. május 23-án – került sor a kiadásának végéhez közeledő *Baka István Művei* című sorozat bemutatójára a Corvina Könyvesházban. A házigazda Ferencz Kornélia köszöntője után Borsodi L. László magyartanár Baka Tünde gondolatait tolmácsolta, és bemutatta közben a közönség soraiban kézzől kézre járó különböző Baka-köteteket. A bemutató végén Orbán György színművész Baka István verseiből olvasott fel.

### **KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS ÉS EPILOGUS**

A Márton Áron Gimnázium köszönetet mond mindenekelőtt a Baka István Alapítványnak, hogy felvállalta a rendezvénysorozat költségeit, és hogy elhozta Csíkszeredába Baka István költészetét. Reméljük, hogy közös erőfeszítésünk meghozza gyümölcsét, és sikerült valamit hozzátenni ahhoz a láthatatlan folyamathoz, amelynek a neve kanonizálás, kultúraközvetítés.

A Baka István Alapítvány és a Márton Áron Gimnázium köszönetet mond a Nemzeti Kulturális Alap önzetlen támogatásáért, hogy segítségükkel létrejöhettek mind a szegedi, mind a csíkszeredai rendezvények! Köszönet illeti továbbá a szegedi Tiszatáj Alapítványt, Csíkszereda Polgármesteri Hivatalát, a csíkszeredai Corvina Könyvesház tulajdonosait, Ferencz Kornéliát és Bencze Tibort, a *Székelyföld* kulturális folyóirat főszerkesztőjét, Ferenczes Istvánt és a Márton Áron Gimnázium igazgatóságát (Varga László igazgatót és

Sata Klára igazgatóhelyettest), hogy anyagiakkal és szellemiekkel egyaránt támogatták rendezvényünket!

Befejezésül, epilógus helyett – és abban a reményben, hogy minél többen fogják majd olvasni Baka István műveit ([www.baka.hu](http://www.baka.hu)) – álljon itt a költő egyik verse:

### SZÉKELYEK

Évszázadok kalászaiból  
kipergő népek sorsa sorsunk?  
Ringunk a szél bölcsődalában...  
Holnap ki tudja már, ki voltunk?

Asszonyaink párnára, ingre  
mentik a szűkülő hazát:  
vásznaikon az elkaszált  
rét nekünk pompázik tovább.

Úzhatnak – minket jégveréssel  
szögezett e földhöz az Úr,  
hol sírok kopjafái vívnek  
miértünk halhatatlanul.

Szövetkezünk, hogy megmaradjunk.  
Oltár az asszonyok öle:  
átlobban öleléseinken  
Isten teremtő gyönyöre.

Ringunk a szél bölcsődalában...  
Már borzolódnak a füvek.  
Villámlik – martalóc-vigyorba  
rándulnak újra az egek.

*Borsodi L. László*  
magyartanár, szervező